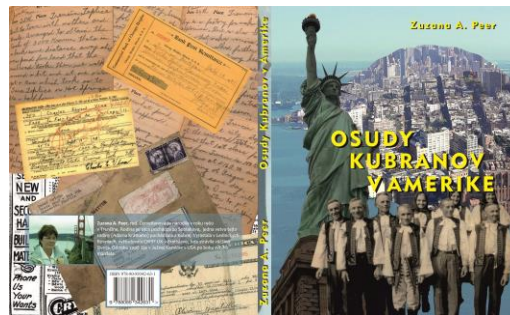

Na podnet kňaza, redemptoristu Martina Macku pôvodom z Kubrej vyšla 16. marca 2021 kniha **Osudy Kubranov v Amerike**. Túto zaujímavú knihu napísala pani Zuzana Peer žijúca v USA. Podarilo sa v nej zachytiť osudy päťdesiatichštyroch vystaňovalcov z Kubrej do USA. Po skončení momentálnych opatrení budú zverejnené kontakty na osoby, cez ktoré bude možnosť knihu zakúpiť za 14 EUR. Nižšie je malá ukážka zo spomínanej knihy.

Úvod.

Obec Kubrá niesla v minulosti rôzne názvy, najčastejšie bola nazývaná *Nagy Kubra*, *Csákfalva* a *Veľká Kubrá*. Dnes je štvrtou mesta Trenčín. Aj jej obyvateľov, podobne ako tisíce Slovákov vyhnala za čias Uhorska veľká bieda. Krajina zaostávala, panovala tu chudoba, preľudnenosť, neúroda, cholera a ekonomická kríza. Nepomohlo ani zrušenie poddanstva v roku 1848. Pôda, ktorú roľníci dostali, nestačila vyživiť početné rodiny. Pri dedení sa pôda navyše delila a to, čo ostalo jednotlivým rodinám k dispozícii, bolo žalostne málo.

Slováci sa sťahovali do Kanady, Argentíny, Francúzska a iných krajín, ale najmä do Ameriky. Podľa Mariána Stolárika, profesora Katedry slovenských dejín na Ottawskej univerzite sa Slováci začali hromadnejšie sťahovať do USA koncom 70. rokov 19. storočia. Hlavnou motiváciou vystaňovalctva boli priaznivé sociálne a ekonomické podmienky pre prisťahovalcov. Po príchode do USA žili prisťahovalci v skromných podmienkach, často viacerí v jednej izbe v podnájme u iných emigrantov. Šetrili peniaze, ktoré posielali rodinám. Vykonávali najťažšiu prácu ako nekvalifikovaní robotníci najmä v priemyselných a baníckych oblastiach....

Emigrácia do USA dosiahla vrchol medzi rokmi 1903–1914 a väčšina obyvateľov Kubrej sa vystaňovala práve v tomto období. Nových emigrantov pritiahli usadení emigranti. Tak tomu bolo aj v prípade vystaňovalcov z Kubrej. Ich krajanovia im pomohli s nájdením práce, s ubytovaním a všetkým, čo v začiatkoch potrebovali.

Väčšina emigrantov odišla do Ameriky s úmyslom zarobiť peniaze a vrátiť sa domov, kúpiť si pôdu a postaviť dom. Niektorí sa vrátili domov viackrát, opakovane cestovali medzi novým a starým kontinentom. Ďalší posielali domov peniaze. No boli aj takí, ktorým sa nedarilo dobre a domov sa vrátili s nalomeným zdravím. Prispôbiť sa novým pomerom, nenaletieť podvodníkom a naučiť sa iný jazyk nebolo jednoduché. Ale väčšina napokon zostala žiť v novom domove a na Slovensko sa vrátila iba asi tretina emigrantov. Životná úroveň bola v Amerike v porovnaní s Uhorskom podstatne vyššia, boli tam nižšie dane, lacnejšie potraviny a nebola tam maďarizácia. V novej domovine si miesto malých izieb v dreveniciach mohli postupne dovoliť niekoľkoizbové domy. A zachutila im aj sloboda a demokracia.

V takomto prípade otec rodiny zvyčajne vycestoval prvý, našetril peniaze a pripravil pôdu pre príchod rodiny. Slobodné ženy a muži to mali s vycestovaním jednoduchšie.

Ako vstupná stanica do Spojených štátov amerických slúžil pre väčšinu imigrantov New Yorkský ostrov *Ellis Island*. Prvé čo z diaľky cestujúci od roku 1886 mali možnosť zazrieť, bola 93 metrov vysoká Socha slobody, ktorá stála na susednom ostrove *Liberty Island*. Od toho momentu sa ich životy úplne zmenili. Podľa informácií z múzea v Ellis Island a kníh Lyndy Arnéz *My journey through Ellis Island* a Patricie Brennan Demuth *What Was Ellis Island* medzi rokmi 1892 a 1954 prišlo do Ameriky okolo 12 miliónov imigrantov. Pred týmto obdobím nebola imigrácia kontrolovaná, iba jednotlivé štáty USA viedli evidenciu novousadlíkov. Od roku 1890 prevzala federálna vláda USA kontrolu nad imigráciou a začala kontrolovať imigrantov, či sú schopní sa sami živiť a neprenášajú nákazlivé choroby.

Plavba cez Atlantický oceán trvala okolo desať dní, ale počasie ju mohlo predĺžiť na dvojnásobok. Väčšina emigrantov cestovala treťou triedou v spodnej časti parníka, kde bolo prítmie, vlhko a nepríjemný vzduch. Stovky mužov, žien a detí boli natlačení v trojposchodových posteliach, na palube dostávali trikrát denne jedlo, jedno z nich bolo varené. Na jednom parníku sa plavilo asi tisíc ľudí. Keď

opustili loď, museli čakať v rade a prejsť imigračnou stanicou. Mali so sebou iba to, čo mohli sami uniesť. Ellis Island mal 33 budov vrátane nemocnice, kuchyne, pracovne, elektrárne, budovy, kde bolo možné vymeniť peniaze, zakúpiť cestovný lístok na železnicu a možnosť poslať telegram. Najväčšia bola hlavná budova *Main Building*, ktorou všetci prechádzali, aby sa podrobili lekárskej prehliadke, vrátane testu na očné choroby trachóm. Chorí jedinci boli umiestnení do nemocnice.

x Fotografia č. 1. Hlavná budova ostrova Ellis Island v roku 1911, pred ktorou čaká trajekt.

Potom sa museli presunúť do veľkej haly *Great Hall*, kde čakali oddelení zábradlím a podrobili sa pohovoru so zamestnancami vlády, vrátane inteligenčného testu (zloženie skladačky). Zamestnanci stáli pri vysokom stole a kládli im otázky, ktoré prítomní prekladatelia prekladali. Pýtali sa otázky typu: *ako sa voláte, kde ste naposledy žili, máte deti, aké máte povolanie, viete čítať a písať, koľko máte peňazí, za kým cestujete, boli ste vo väzení... a pod.* Imigrantom sa podávalo zadarmo jedlo trikrát denne vrátane zmrzliny, v prípade potreby na ostrove aj prespali. Mali k dispozícii sprchu s teplou vodou (mnohí ju videli prvýkrát v živote) a čistú posteľnú bielizeň. Na Ellis Islande sa zdržali priemerne 3–5 hodín. Tí, čo prešli všetkými testami, boli naložení so svojimi vecami na trajekt a dopravení na pevninu. Tu ich často čakali rodinní príslušníci, ktorých roky nevideli. Tí ich odviezli do ich nového domova. Alebo pokračovali ďalej vlakom. Tých, ktorých sa nepodarilo vyliečiť alebo neprešli testami, poslali späť na náklady lodnej spoločnosti. Boli to asi 2% z celkového počtu.

× Fotografia č. 2. Čakajúci Slováci pred vstupom do hlavnej budovy v roku 1907.

Americký kongres schválil v roku 1921 limit na príjem iba 350.000 imigrantov ročne, vrátane limitu, koľko emigrantov z ktorej krajiny sa môže prisťahovať. Po roku 1924 sa testovanie imigrantov dialo pred nástupom na parník a imigrační inšpektori v Ellis Islande len skontrolovali dokumenty. V roku 1954 bol Ellis Island zatvorený. Dnes je tu zriadené múzeum, ktoré je národnou pamiatkou a ročne ju navštívia asi dva milióny turistov. Priložené fotografie pochádzajú z tohto múzea...

Florián Matejka sa narodil 18. júna 1896 v Kubrej v rodine roľníka Floriána Matejku st. a Terézie rod. Liška. Matričný zápis písaný maďarsky udáva jeho dátum narodenia o deň neskôr. Podľa spomienok Kataríny Šimkovej mala táto vetva rodiny Matejkovej prezývku *Hataléch*. Floriánovi krstní rodičia boli kováč Jozef Chudo (v roku 1902 sa vysťahoval do USA) a Anna rod. Krátky. Matejkovci a Chudovci si boli navzájom krstní rodičia svojich detí. Priezvisko *Matejka* je veľmi staré kubranské priezvisko. Bolo uvedené v daňovom súpise obyvateľstva už v roku 1715. [1]

Florián pravdepodobne bojoval v prvej svetovej vojne. Vo vojenskej evidencii z roku 1923 sa našiel záznam o tom, že slúžil ako slobodník v zálohe u pešieho pluku č. 17. [42]

V januári 1921 sa vybral do Ameriky, mal vtedy 24 rokov a bol slobodný. Nenašli sa záznamy z Ellis Islandu, no jeho potomkovia zverejnili jeho cestovný doklad z roku 1921 na stránkach www.ancestry.com. Vtedajší Župný úrad v Trenčíne mu vydal cestovný doklad 21. januára 1921. Americký konzulát v Prahe mu 28. januára vydal víza do USA. Na cestovnom doklade sú aj pečiatky, záznamy a podpisy zo vstupov do Francúzska a Nemecka. Na vrchnej časti fotografii je jeho vlastnoručný podpis. [6]

× Cestovný doklad Floriána Matejku z roku 1921. [6]

Dá sa predpokladať, že Florián docestoval do Chicaga vo februári 1921. Iste mal zabezpečenú strechu nad hlavou a prácu, pretože už 15. júla 1921 poslal svojej matke Terézii do Kubrej 2.000 korún (31,10 \$). [6] Je možné, že matke alebo prostredníctvom matky niekomu vracal peniaze, ktoré si požičal na cestu. Doklad z banky *Commercial Bank of Chicago Heights* sa zachoval u jeho potomkov a nachádza sa na zadnej strane obalu knihy.

16. septembra 1922 sa dvadsaťšesťročný Florián oženil s dvadsaťročnou **Paulínou Pavlík**

(1901–1998), ktorá mala slovenský pôvod. Do Ameriky prišla s rodičmi v roku 1905. [4] U potomkov sa zachoval ešte jeden doklad zo 7. apríla 1923, keď jeho manželka Pavlína cez banku *Skala State Bank* v Chicagu posielala Floriánovej matke *Tereze Matejka do Veľkej Kubrej č. 54* sumu 400 korún (12,60 \$). [6] Pavlína na počudovanie použila svoje rodné priezvisko *Pavlík*, svoju adresu udáva na *199 East 26th St., Chicago - Heights*. V tom čase očakávala svoje prvé dieťa, bola cca šesť týždňov pred pôrodom.

RECEIPT FOR THE PURCHASER.

Skala State Bank
966-968-970 WEST 18TH ST.
CHICAGO, ILLS.

Letters of Credit Travelers' Checks Cable Payments

Chicago, Ills., April 7 - 1923

Received from *Tereza Matejka*

Street *26th St.* R. No. *26* Box *54*

Post Office *Chicago Heights* State *Ill.*

For remittance to *Tereza Matejka*

Residence *Veľká Kubra* No. *54*

Post Office *4* *pr. Francie*

County and State *Cook County, ILL.* CZECHOSLOVAKIA

Foreign Currency *400 K* \$ *12.60*

☛ Při všech dotazech udejte číslo této stvrzenky.
In case of inquiry please refer to the number of this Money Order. ➔ N° 138455

x Doklad z banky *Skala State Bank* zo 7. apríla 1923 ktorým posielala Pavlína 400 korún svojej svokre Terézii *Matejka do Veľkej Kubrej*. [6]

Ďalší záznam o rodine *Matejkovej* nachádzame pri sčítaní obyvateľstva z roku 1930. Zdá sa, že *Florián* bol rozumný v hospodárení so svojimi peniazmi, pretože už vtedy vlastnil menší dom na *199 East 26th St.* (pravdepodobne ho vlastnil už od roku 1923). Dom mal vtedy hodnotu 3.500 \$. Podľa hárku *Florián* a *Pavlína* sa narodili v Československu, vedeli čítať a písať, otec *Florián* pracoval ako stavebný robotník, matka bola domáca. V rodine pribudli synovia **Joseph A.** (1923–2003) a **Peter J.** (1926–2013), ktorí sa už narodili v štáte Illinois. Väčšina susedov mala slovenský pôvod. Ich priezviská boli *Sedláček*, *Kolesár*, *Kalma* a *Slemský*. [3]

Dom, v ktorom žila rodina *Floriána Matejku*, bol postavený v roku 1909 na pozemku s rozlohou 300 m², mal obytnú plochu cca 51 m², kuchyňu, dve izby, kúpeľňu a dva záchody. Pred nedávnom bol zbúraný. [5] *Heights* je dnes stará a nebezpečná časť *Chicaga*. Malé domy, ktoré tu ešte stoja, majú okolo 100 rokov. Vo väčšine z nich bývajú *Hispanci*.

Na ulici *26th St.* žila aj *Kubranka Eva Kopačka* rod. *Juriš* s rodinou. V susednej ulici sa nachádza katolícky kostol sv. Pavla *St. Paul Catholic Church*. Z opačnej strany kostola žil *Kubranec Ondrej Hlaváč* s rodinou. *Kopačkovci*, *Matejkovci* a *Hlaváčovci* bývali od seba pár minút chôdze [4] a zaiste sa vídali v spomínanom kostole a možno aj mimo neho. Kostol je stále funkčný, slúžia sa v ňom omše v angličtine a španielčine a platí v ňom zákaz nosenia zbraní. [43]

Sčítanie obyvateľstva z apríla 1940 zaznamenáva rodinu na tej istej adrese. Niektorí susedia boli pôvodom z Poľska, no väčšina susedov pochádzala zo Slovenska, volali sa *Horanka*, *Ondrejka* a *Slávik*. Synovia už mali 13 a 16 rokov, chodili do školy. Matka bola domáca, otec *Florián* pracoval ako robotník v oceliarnach. V roku 1939 pracoval iba šesť týždňov a zarobil len 75 \$. [3] Pôvodné chicagské oceliarne sa od roku 1901 zlúčili do firmy *U.S. Steel South Works* na juhu *Chicaga*. Lákali tisíce emigrantov z východnej Európy, Írska, Škandinávie a Talianska. V najlepších časoch oceliarne zamestnávali až 20.000 zamestnancov. Oceliarsky komplex sa rozkladal na ploche 240 ha. S okolitými oceliarnami sa stalo *Chicago* najväčším výrobcom ocele v USA. [44] [45]

Štyridsaťtiročný Florián zložil prísahu v meste Chicago a 20. júna 1940 získal americké občianstvo. Podľa certifikátu o pridelení občianstva, ktorý tiež zverejnili jeho potomkovia na stránkach www.ancestry.com, mal vtedy 170 cm, 80 kg, hnedé oči, tmavohnedé vlasy a viditeľnú jazvu na ľavej ruke. V strede dokumentu a na fotografii je jeho vlastnoručný podpis. Jeho manželka Pavlína získala občianstvo 16. septembra 1943. [4] [6]

* Certifikát o pridelení amerického občianstva Floriána Matejku z roku 1940. [6]

V roku 1942 bol Florián zaregistrovaný miestnym vojenským úradom. Žil na rovnakej adrese, no tento raz pracoval v jedálni firmy *Kennedy Auto*, ktorá predávala autá. Jeho priezvisko bolo omylom zmenené na *Matayka*, no ostatné údaje sú bezchybné. [4] [6]

Posledný záznam o Floriánovi je záznam o jeho úmrtí. Zomrel 22. decembra 1965 vo veku 69 rokov a bol pochovaný o tri dni neskôr na cintoríne *Calvary Cemetery Steger*, podobne ako Kubranci Ondrej Hlaváč a Eva Kopačka, rod. Juriš s rodinami. [6]

Jeho manželka Pavlína bola viac ako 30 rokov vdova, zomrela 28. apríla 1998 vo veku 96 rokov. Bola pochovaná vedľa svojho manžela. [4] V dome na 199 East 26th St. v Chicagu - Heights žila od roku 1923 nepretržite 75 rokov!

Najstarší syn Floriána a Pavlíny **Joseph A. Matejka** už používal zmenenú formu priezviska. Narodil sa so svojim bratom - dvojčaťom **Andrewom** 26. mája 1923 v Chicagu. Jeho brat zomrel krátko po narodení. Joseph sa dožil dospelosti a pôsobil v americkom letectve od 22. septembra 1942 do 15. februára 1946. Podľa vojenských dokumentov...